

TYGODNIK

PETERSBURSKI.

GAZETA URZĘDOWA

KRÓLESTWA POLSKIEGO.

Wychodzi we Wtorki i Piątki. Prenumerata przyjmuje się pod adresem do Wydawcy Tygodnika w Petersburgu, do Ekspedycji Gazet Petersburskiego Pocztamt, lub do księgarni Grafe, w Warszawie, w drukarni Zawadzkiego i Węckiego, w Wilnie w księgarniach Glücksberga, i Zawadzkiego nadto we wszystkich Pocztowych w kraju urzędach.

Cena Roczna w Rosyji z pocztą a w Stolicy, z noszeniem do mieszkań, 14½ r. Półroczna, 7½ r. sreb. Bez poczty, dla odbierających w księgarni Grafe Roczna, 13 r. sreb. Półroczna, 6½ r. sreb. Dla Królestwa Polskiego naznacza się też sama cena co i w Cesarstwie.

WTOREK, 19 Września.
1 Października.

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

Petersburg, 18/30 Września.

Przez Ukaz CESARSKI do Rządzącego Senat, z d. 29 Sierpnia liczący się przy Departamencie Ministerstwa Sprawiedliwości Radzca Kollegialny Behr, mianowany Pomocnikiem Sekretarza Stanu w Radzie Państwa.

Przez Ukaz CESARSKI do Kapituły orderów z d. 22 Sierpnia zarządzający zagranicznymi dobrami J. C. Wysokości Xięcia Leuchtenbergskiego Radzca Stanu Roux de Damiani, mianowany został kawalerem orderu Św. Włodzimierza 3 klasy.

N. CESARZ przy rozpatrzeniu jednego Momoryjału Rady Państwa raczył napisać: «Ponowić surowe zalecenie, aby nigdzie do stawienia budowli niedopuszczane były osoby, niemające stopnia architektów, lub świadectw wydanych z Akademii, lub z Departamentów Inżynierij, lub budowniczego morskiego, lub z Departamentu Publicznych budowli—o tém że mają znajomość sztuki budowniczey potrzebna do zawiadowania robotami.»

N. CESARZ 30 Lipca potwierdził ustawę szkoły rzemieślniczej przy Domie podrzutek w Moskwie. Szkoła ma kształcić nie tylko praktycznych rzemieślników, lecz i majstrów posiadających teoretyczne wiadomości, i zostaje pod opieką N. CESARZOWEJ.

13 bieżącego miesiąca odebrana zostało tu w Petersburgu smutna wiadomość o zgonie Jenerał-adjutanta JEKO CESARSKIEJ MOŚCI hrabi Alexandra Benkendorff, zasłym 11 Września na statku parowym *Herkules* na wysokości wyspy Dago, w powrocie hrabi z podróży po Niemczech.

— Departament Rękodzielni i Handlu krajowego w skutku artykułu 127 Tomu IX Układu Praw (wyd. 1842 r.) podaje do powszechnej wiadomości że otrzymał następnę prośbę o wydanie przywilejów wyłącznych: 1) 26 Sierpnia b. r. od Sekretarza Kollegialnego *Buckiego*, o przywilej 10-letni, na wynaleziony przez niego mechanizm resorowy z brusków drewnianych złożony i mogący służyć do wszelkich powozów i 2) 29 Sierpnia od angielskiego poddanego *Williamsa Prosser* o przywilej 10-letni na koła bezpieczeństwa w parowozach i na drewniane relsy, czyli koleje zamiast żelaznych.

OGŁOSZENIE. «Departament Dróg żelaznych z powodu niedotrzymania wadunków umowy zawartej z licytacyi na urządzenie podsypu (земляное покрытие) pod drogę żelazną Petersbursko-Moskiewską przez Radzcę Stanu, a dziś Rzeczywistego Radzcę Stanu barona Korfa, uprzedza o tém tych co mu dali kaucye na przypadek jeżeliby życzyli, w terminie przepisany, skorzystać z prawa służącego im na mocy artykułu 1686, Tomu X Układu Praw Cywilnych.

Kaucye złożone przez Rzecz. Radzcę Stanu barona Korfa na to przedsięwzięcie są następujące:

1.) Ziemie niezasiedlone w Mińskiej gubernii Mozyrskim powiecie należące do majątku Lelczyce obywatela niemającego rangi Józefa syna Jerzego *Kazaryna*, na mocy plenipotencyi zaświadczonej w Mińskiej Izbie Sądu Cywilnego 27 Listopada 1843 № 57.

2.) W tejsze gubernii i powiecie niezasiedlone ziemie należące do majątku Stołowicz Radzcy Dworu Michała syna Jana *Dobryńskiego*, za plenipotencyą zaśw. w Kijowskim Sądzie powiatowym 8 Stycznia 1844 roku № 3.

3.) W tejsze gubernii i powiecie niezasiedlone ziemie od majątku Skorodno, należące do obywateli Alexandra i Artura synów Adama *Fursów*, Joannie córce Alonza z Du-

browskich *Narkuskiej* i Karolowi i Lwu *Krasińskim*, za dwiema plenipotentyami ich: a) zaświadczonej w Mozyrskim Powiatowym Sądzie 31 Marca 1844 r. № 23 i b) danej na imię Radcy Dworu Jakowlewa i zaświadczonej w tymże Sądzie 1 Kwietnia 1844 roku.

UKAZY RZĄDZĄCEGO SENATU.

- 1) 23 Sierpnia. Z ogłoszeniem potwierdzonego przez N. CESARZA Zdania Komitetu Ministrów, pozwalającego przydawać pomocników inżynierom przy Sztabach Dóbr Państwa.
- 2) 25 tegoż m. Z ogłoszeniem potwierdzonego przez N. CESARZA Zdania Komitetu Ministrów, o sposobach zapobieżenia wybywaniu przez włóścian Państwa, gruntów skarbowych i gminowych, pod pozorem jakoby były ich własnością.
- 3) 31 tegoż m. O zezwoleniu N. CESARZA, aby przepisy o wsparciach pieniężnych urzędnikom naznaczonym na służbę w dalekich gubernijach, rozciągały się i do akuszerek.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

ANGLIJA. Londyn 14 Września. Kontr-admirał sir G. Seymour odjechał z Londynu 6 b. m. opatrzonej w należyte instrukcje, a nazajutrz odplynął ze Spilhead na okręcie 80 działowym *Collingwood* dla objęcia dowodztwa nad Oceanem Spokojnym po kontr-admirale Thomas, odwołanym.

— *Morning Herald* zaprzecza wieści o posłaniu pułków do Irlandyi.

— Poruszenie które O'Connell wywołał na nowo w Irlandyi posuwa się coraz dalej. Wszystkie stronnictwa nabierają przekonania że Rząd prędzej lub później będzie musiał przedsięwziąć stanowcze środki przeciw Repeal'owi i podług *Times* dwie tylko ostateczności pozostają pod tym względem Rządowi: albo zwołać Parlament wprzód nim poruszenie nabędzie znowu olbrzymich wymiarów, i wyjednać nowe umocowania, zagnalone chwilową koniecznością dla zupełnego stłumienia otwartego spisku, przed którym obowiązujące prawa są bezsilne; albo, przez arcydzieło polityki jednawczej, jak to miało miejsce w roku 1829, ustąpić, choćby w części, wymaganiom O'Connella, dla otrzymania w kraju pokoju. Obecne poruszenie Repealu, mimo swojej rozciągłość i popieranie przez whigów, jest poruszeniem katolickim, prowadzonym przez duchowieństwo, poruszenie, które wszakże niema dość siły do przewyciężenia dzielnego oporu protestantów. O'Connell zrozumiał tę ostatnią okoliczność i główna zmiana jego taktyki zależy na dążeniu do uczynienia zagodnienia Repealu, zagadnieniem narodowym. W tym to celu obwieszcza on pogodzenie się z protestantami Irlandskimi i whigami Angielskimi, których lżył tak mocno przed swém uwięzieniem. Z takim to planem od-

wołuje się już nie do Irlandyi religijnej, ale do Irlandyi patryotycznej i szuka sympatyj w Anglii liberalnej.

— Nowiny z okręgów rękodzielniczych Szkocyi południowej nieprzestają być nader pomysłnemi. Wielka działalność panuje w fabrykach wyrobów wełnianych, tak iż fabrykanci niemogą wydołać potrzebom. Nowiny z okręgów rękodzielniczych angielskich są mniej przyjaźne. Piszą z Manchester że ceny wielu głównych artykułów które się były podniosły w Lipcu, znowu nagle spadły; mimo to handel i na tym punkcie nie zostaje w bezczynności.

— Donoszą z Woolwich że władze zwierzchnicze tamczanego arsenału odkryły oddawna kryjące się tam nadużycia i kradzieże na szkodę Skarbu. Zwierzchność niemoże się doliczyć 19 dział. Mówią iż wiele osób zamieszanych jest do tej hańbiącej sprawy, w której wyprowadzone już zostało śledztwo i dwóch ze służby arsenałowej uwięziono.

— Gazeta torysowska *Standard* potwierdza wiadomość o utworzeniu się obszernego związku między stronnictwami liberalnemi wszelkich barw i odcieni, na czele których staje Repeal Irlandski dla obalenia obecnego Ministerstwa. Ustanowienie w Irlandyi osobnego federacyjnego Parlamentu jest hasłem i bezpośrednim celem tej na wielką stopę opozycji.

— W Londynie liczy się 18 zakładów dostarczających gaz do oświecenia, należących do 12 kompanij. Kapitał wszystkich razem wynosi 2,800,000 f. st. (około 70,000,000 franków). Zysk roczny szacowany na 450,000 funt. (11,500,000 franków). Te 18 zakładów zużywają rocznie 180,000 tonn węgla i dostarczają 1 biljon, 460 milionów stop sześciennych gazu. W Londynie, w domach liczy się 134,300 rożków czyli płomyków gazu, na ulicach i placach 30,400 rożków; 380 zapalaczy, 176 gazometrów mogących zawierać 5,500,000 stop sześciennych gazu. Całe przedsięwzięcie zajmuje 2,500 rozmaitych ofycjalistów, majstrów i posługaczy.

— Wynalazek kapitana Warner wzbudza żywą polemikę w gazeciarstwie Londyńskim. *Morning Post* trzyma jego stronę, a *Standard* pozwala sobie całą tę rzecz w śmieszność obracać.

— Podług listu z Bombay z dnia 31 Lipca do Makao przybył 21 Czerwca poseł Chiński, nazwiskiem Keysing, mający zlecenie wejścia w układy z posłami Francuzkim i Amerykańskim.

— *Bombay Times* zapewnia, że odtąd będzie można otrzymywać żywe srebro z Chin. Są prowincye w Państwie Niebieskiem, które obficie ten metall wydają. Dotąd miano go tylko z Hiszpanii, Niemiec i Peru. Spodziewają się że wywoz tego produktu do Europy urządzony będzie wkrótce na wielką skalę; przywiezione do Londynu niewielkie ilości na próbę znalazły dobry odbył.

— Gazety Indyjskie donoszą o wielkiem rozwinieciu się handlu w Bengalu w ostatnich miesiącach; w ciągu roku po 1 Maja 1844 przywóz powiększył się o 76,210,283 rupij, i to powiększenie składało się wyłącznie prawie z wyrobów bawełnianych angielskich. Również podniósł się han-

del indygo, jedwabiu surowego, drogich kamieni; wszystkie te towary wysyłają się ztąd przez Suez i ożywienie handlu głównie przypisać należy odkryciu tej nowej drogi przyspieszonej z Europą komunikacji.

— W Pendżab władza pierwszego Ministra Hira-Sing ustaliła się po zwycięstwie które odniósł nad wodzem Ittur Sing. 28 Czerwca Hira-Sing installowany został z największą pompą w charakterze Wezyra, pod jakowym nazwaniem jest prawdziwym władcą kraju, którym rządzi w imieniu małoletniego Dulip-Singa. Jedynym wodzem który się opiera Wezyrowi jest jego stryj Gulab-Sing. Wielu sirdarów (wodzów wojska i rządzców prowincyj) wywożą swoje bogactwa do posiadłości angielskich. Skarbiec zeszłego Radzi (Króla) Suchet-Singa znajduje się też w tych posiadłościach w Ludiana; Wezyr już się oń upominał, ale władze angielskie odpowiedziały że wydadzą go nieinaczej jak za wspólnym zakwitowaniem Hira-Singa i Gulab-Singa.

FRANCYA. Paryż 15 Września. List pisany przez jednego oficera który brał udział w bitwie pod Isly daje poznać całą wielkość usługi jaką oddał Francji marszałek Bugeaud przez odniesione tam zwycięstwo; sło tu o losy całej posiadłości. Afrykańskiej. Syn Cesarza umyślnie podzielił armiją swoją na cztery kolumny które codnia powiększały się przybywającymi oddziałami. Kolumny te miały wiaść cztery różne kierunki i w przeciągu dni kilku zalałyby całą Algeryą pociągając za sobą do powstania wszystkich tego kraju mieszkańców.

— Syn Cesarski Muley-Mohammed który dowodził pod Isly jest człowiek pod wielu względami znakomity i mający wpływ niemały w swoim kraju. Ma on 26 lat; posiada zupełne zaufanie Cesarza; odznacza się rozsądkiem i dobrocią serca; na swój kraj ma nawet dość wiadomości; nauczycielem jego był jeden renegat Sycylijski, który dał mu początki arytmetyki, geometrii, geografii i historyi. W stosunkach z kupcami chrześcijańskimi dawał zawsze dowody wielkiej szlachetności i nieprzyjmował uciążliwych podarków które od nich są wymagane przez innych Rządzców. Od kilku lat Muley-Mohammed był Rządcą Fezu i Maroku naprzemian, podług tego gdzie mieszkał jego ojciec, to jest iż rządził tym miastem, w którym Cesarz osobiście się nie znajdował. Za każdym razem kiedy obejmował Marok, Muley zjeżdżał do Magadoru dla obrachowania i urzędzenia dochodów celnych i w ogólności zarządu finansowego. Takie zatrudnienia usposobiły go we względzie administracyjnym, ale jako wojownik nie miał żadnej nauki ani doświadczenia. Klęska jaką odniósł pod Isly wiele mu zaszkodziła w umysłach jego stronników, którzy uciecierpliwie oczekiwali chwili oglądania go na tronie Marokańskim.

— Kometa odkryta w Rzymie 22 Sierpnia, (o której donieśliśmy w Tygodniku) i kierująca się ku północy, nieomieszkała być zauważaną w Paryżu; obserwowano ją ciągle od 2 po 8 Września włącznie, i P. Arago zdawał z tych postrzeżeń sprawę Akademii Nauk. Otoczona obłoczkowa-

tością w kształcie wachlarza od 5 — 6 minut, ciało to ma jądro bardzo świetne tworzące kąt od 20 blisko sekund; właściwie ogona niema. Perihelia, czyli największe zbliżenie do słońca jest o 1,27, to jest o $1\frac{27}{100}$ promienia drogi obrotu Ziemi koło Słońca.

Przejście komety przez perihelią miało miejsce 1 Września o $\frac{95}{100}$ dnia to jest o 22 $\frac{1}{2}$ godzinie bezmała.

Długość perihelii jest 342° 14'; długość węzła 63° 52'; pochyłość 4° 2'. Kierunek prosty.

Te elementa zostały wyrachowane we trzy obserwacje 2, 3 i 4 Września.

Wynikło pytanie: czy to ciało niebieskie nie było już dawniej znanem? W katalogu komet utrzymywanym w Obserwatorium znaleziono, że ma dość wielkie podobieństwo z kometą 1585 która była obserwowana przez Tychona Brahe i obrachowana przez Halleya, zwłaszcza co do swego kształtu, gdyż kometa 1585 roku również nie miała ogona ani brody, była takiej wielkości jak Jowisz lubo mniej świetna i podobna do gwiazdy obłoczkowej w konstelacji Raka. Wszakże elementa paraboliczne daleko nie zgadzają się z sobą. Czekają dalszych obserwacji, które na większym uczynione łuku pozwolą coś stanowczego wyrzec w tej mierze.

HISPANIA. 8 Września ukończone zostały wybory w całej Hiszpanii Członków do Parlamentu czyli Cortezów; wybory zdają się być nader pomyślne stronnictwu Ministerjalnemu inaczej zwanemu Parlamentowóm; wszakże ostateczny ich wypadek dopiero 14 b. m. będzie wiadomy.

— Skutkiem nieporozumienia zaszłego między Ministrem Skarbu i Inspektorem karabinierów generałem Ros de Olano, ten ostatni wyszedł do dymisy a na jego miejsce mianowany generał Armero Millares.

WŁOCHY. Rzym 7 Września. Podług Rocznika urzędowego wydanego w tych dniach ludność Rzymu wynosiła w r. 1843, nielicząc żydów, 170,701 mieszkańców. Święte Kollegium liczyło 60 Kardynałów, z których 6 Kardynałów-Biskupów, 44 Kardynałów-Kapłanów, a 10 Kardynałów-Djakonów. Dwaj Kardynałowie mianowani przez Piusa VII i siedmiu przez Lwa XII są jeszcze w życiu, pozostali 51 otrzymali tę godność od Papieża panującego. Jest sześciu Kardynałów mianowanych *in petto* i cztery posady pozostają wakujące. Najstarszy wiekiem jest Monsignor Tadini liczący 85, najmłodszy Monsignor Schwartzberg, 35 lat.

Medyolan 23 Sierpnia. 12 Września ma się otworzyć w naszym mieście Szóste zgromadzenie uczonych Włoskich. Miasto wzięło na siebie wszelkie wydatki wspaniałego podejmowania uczonych i wyznaczyło 10,000 funtów na doświadczenia w naukach przyrodzonych. Dokonane będą próby rozłożenia saletrorodu, urzędzenia telegrafu elektrycznego i innych najbardziej zajmujących udoskonaleń. Żaloba domowa nie pozwoli Prezydentowi Zgromadzenia przyjmować z gościnością tradycyjną szlachetnej rodziny Borromeuszów, ale rozmaite stowarzyszenia otworzą swoje salony dla balów, koncer-

tów, conversazioni; wycigi na lądzie i wodzie i nakoniec widowiska w przepysznym teatrze *la Scala* dostarczą rozrywek gościom po ich uczonych pracach. Inne stowarzyszenia odkryją przy tej okoliczności posągi sławnego publicysty Romagnosi, ekonomisty Verri, i ucznia Galileusza, geometry Cavalieri. Nadto urządzone będą wystawy płodów Sztuk i Przemysłu i wszystkie galerye publiczne i prywatne otwarte będą w całym mieście. Na posiedzeniach roztrząsane będą przedmioty największej wagi jakoto: O wychowaniu klasy robotczej i rolniczej; o używaniu dzieci do robot po fabrykach; o systemacie więzień, o niektórych chorobach przywiązanych do miejscowości, jako *pellagro* i t. p. Słowem będzie to jedno z najznakomitszych zgromadzeń uczonych pod wszystkimi względami i ściągnie zapewne wielkie mnóstwo cudzoziemców.

Turyń 5 Września. Gabinet Sardyński został zmodyfikowany następnie: P. Gallina Minister Skarbu i Spraw Wewnętrznych wychodzi z Gabinetu i ma być mianowany Naczelnikiem Archiwów; P. Revelli otrzyma portfel Skarbu a P. Decembrois Spraw Wewnętrznych. P. Calvi, Prokurator generalny Królewski mianowany Dyrektorem generalnym Wydziału Celnego a P. Taon Revel de St. Andrea Prokuratorem generalnym.

NIEMCY. *Kassel 10 Września.* J. K. W. Xiążę Elektoralny i Współrządca zatwierdził organizacją towarzystwa akcyonariuszów «Drogi żelaznej północnej Fryderyka Wilhelma» która, przedłużając drogę Thuringi, będzie przechodzić przez Hoenebach, Rotenburg, Melsungen i Cassel i łączyć się z drogą żelazną z Minden do Kolonii.

Altona. List okolny P. Schumacher dał wiedzieć uczonym że P. Melhop, astronom-amator w Hamburgu odkrył 6 Września o północy, dość wielką kometę tuż przy gwiazdzie drugiej wielkości w ogonie Wieloryba, zwanej *Denelkaios*. Kometą, widzialną nagiemu oku o godzinie pierwszej po północy o 19 stopni podniesienia na południowej stronie Nieba. Jądro jej jest bardzo świetne i ogon wyraźny, lubo jeszcze krótki. Zdaje się brać kierunek ku Południo-Wschodowi. Pogoda niesprzyjała dotąd dokładniejszemu obserwacyom.

— Piszą z Kiel, 3 Września, że tam otwarta została ostatnia część drogi żelaznej z Kiel do Altony, tak że ta wielka droga od 14 mil niemieckich a 32 lieues francuzkich jest ukończona zupełnie.

BAWARYA. Umarł 13 Września w Munich generał-porucznik Hertling, niegdyś Minister Wojny.

— Otrzymano tu wiadomość o zasłym w dniu 6 Czerwca w Cartoum, w kraju Soudan, w Afryce, zgonie Doktora Maxymiljana Koch, rodem z Munich, znanego z dziesięcioletniego pobytu w Egypcie i z podróży w głąb Afryki które odbył z Xięciem Raguzy, a potem z Xięciem Puckler-Muskau.

AMERYKA. *Stuny Zjednoczone.* Odebrano nowiny w Anglii z New-York po 18 Września. Gazety Amerykańskie zajmują się wyłącznie przyszłemi wyborami Prezydenta ale z *Baltimore-Sun* dowiadujemy się że nadzwyczajne posiedzenie Kongressu ma być zwołane z powodu odebranej wiadomości że Gabinet angielski pożyczył Rządowi Meksykańskiemu 4 miliony dollarów których ten ostatni potrzebował na prowadzenie wojny ze Stanem Texas.

NAJPOŹNIEJSZE WIADOMOŚCI.

Paryż 17 Września. Monitor Urzędowy ogłosił następnę depeze telegraficzne przesłane przez Xięcia de Joinville P. Ministrowi Marynarki a przez Xięcia de Glücksberg i P. de Nyon P. Ministrowi Spraw Zagranicznych:

Tanger 10 Września.

«Rząd Marokański prosił o pokój.

«Eskadra dziś przybyła do Tangeru.

«Rządca miasta przyszedł na okręt dla ponowienia swego żądania: nasze warunki zostały objawione i traktat podpisany.

«W ciągu dnia konsulát jeneralny został na nowo ustanowiony i flaga jego powitana przez miejscową twierdzą.

«Rozkaz zaprzestania wszelkich kroków nieprzyjacielskich i opuszczenia wyspy Mogador będzie wyprawiony dzisiejszego wieczora.

(Gazety Londyńskie z ostatnią nader spóźnioną pocztą, nie przybyły).

— Marszałek Bugeaud 5 b. m. przybył do Algeru i był tam powitany z największym zapamię; mieszkańcy wzniesli na jego przybycie bramę tryumfalną.

HISZPANJA. Odebrano w Paryżu nowiny z Madrytu po 12 Września. Rząd posłał śpiesznie korpus wojsk do Nawarry gdzie lękano się powstania Karlistowskiego.—Szerzy się pogłoska o znacznych zmianach w obecnym Gabinetecie.

(*Journ. de S. P. Psz. Połn. R. I.*)

UWIADOMIENIE.

«W Gubernii Podolskiej, powiecie Bałskim położone dobra, składające się ze wsiów: Żory, Żorki, Botuszan, Ciecchanówki, Kietross, części wsi Cybulówki, i miasteczka Jahorlika będą się sprzedawały w Styczniu przyszłego 1845 roku podczas Kontraktów w Kijowie. Dobra te wyprzedają się z wolnej ręki całe lub częściowo. Zawiadamia się o tém przeto, iżby każdy z życzących wejść w takowe kupno mógł przed kontraktami rzeczzone dobra obejrzeć; w Kijowie zaś bliższe szczegóły publiczności udzielone będą.

«Dobra te posiadają znaczną ilość ziemi, albowiem w przecięciu około 30 dziesięcin na duszę, przytém mają wielkie zabudowania gospodarskie w bardzo dobrym stanie. W ogóle w dobrach tych liczy się dusz męzkich 622.»

TEODOR MAŃKOWSKI.